

ІННОВАЦІЯ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

– самоосвітня компетентність – уміння вільно орієнтуватися в різноманітних джерелах інформації та критично аналізувати їх, приймати оптимальні рішення відповідно до екологічних норм і установок, знаходити вихід із екологічної ситуації, що склалася;

– здоров'язбережувальна компетентність – ставлення до свого здоров'я як до найвищої цінності, уміння переживати невдачі, уникати небезпеки, обґрунтовувати джерела впливу навколишнього середовища на власне здоров'я.

Формування екологічно зрілої особистості – наше головне завдання. Людина, яка навчиться цінувати навколишнє природне середовище і берегти його, житиме у злагоді із соціальним середовищем і собою, тобто це буде людина з високим рівнем екологічної культури, що проявлятиметься в різних сферах її діяльності [2].

Література:

1. Закон України про охорону навколишнього природного середовища. – К., 1991.
2. Бауер М. Й. Екологічні знання в контексті формування світоглядних цінностей суспільства. – К., 1999.
3. Васильєва Т.М. Тато, мама і я – екологічна сім'я. – Запоріжжя: АсЕко, 2002.
4. Волкова А.С. Пути совершенствования экологического образования и воспитания школьников. – К. : Радянська школа, 1987.
5. Волкова А. С. Екологічне виховання школярів. – К. : Знання, 1985.
6. Волобуєва Т.Б. Развитие творческой компетентности школьников. – Х.: Основа, 2005.
7. Екологічна освіта школярів: зб. програм для 5-11 класів. – К. : Перун, 1997, 2001.

Слободенюк Л. І., Горкуша В. В., Дзьоба Т. І.*

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ, ЗДОРОВ'ЯЗМІЦНЮВАЛЬНИХ ТА ЗДОРОВ'Я- ФОРМУВАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ШКОЛЯРІВ

У статті запропоновано модель формування здоров'язбережувальних, здоров'язміцнювальних та здоров'яформувальних компетентностей у школярів як пріоритетної складової діяльності навчального закладу сільської місцевості.

Конституція України визнає життя і здоров'я людини одними з найвищих соціальних цінностей. У Законі України «Про загальну середню освіту» та Державних стандартах середньої освіти одним із головних завдань визначено виховання свідомого ставлення учнів до свого здоров'я та здоров'я інших, формування засад і гігієнічних навичок здорового способу життя, збереження і зміцнення їх фізичного та психічного здоров'я. Тому головним завданням сучасної школи є створення освітнього середовища для розвитку здорової дитини, форму-

* © Слободенюк Л. І., Горкуша В. В., Дзьоба Т. І.

вання в учнів свідомого ставлення до свого життя.

Дотримання молоддю вимог здорового способу життя сприяє формуванню у них здоров'язбережувальної компетентності. Існують різні моделі, різні визначення, які розкривають якісно нові підходи до розуміння структури здоров'язбережувальної компетентності.

Аналіз психолого-педагогічної літератури [1-5; 7; 8] щодо визначення поняття «здоров'язбережувальна компетентність» дав змогу розглянути й узагальнити досліджувану дефініцію різними науковцями як:

– сукупність знань, умінь і навичок здорового способу життя, необхідних для ефективної здоров'язбережувальної діяльності (Т. Андрєєва, О. Артюх, О. Балакірева, Т. Бойченко, І. Брехман, В. Оржеховська, Л. Попова, О. Сакович, Л. Суценко та ін.);

– інтегративну якість особистості, яка забезпечує успішне збереження і укріплення життєвих навичок (компетентностей), що сприяють: фізичному здоров'ю (навички раціонального харчування; навички рухової активності; санітарно-гігієнічні навички; режим праці та відпочинку); соціальному здоров'ю (навички ефективного спілкування; навички співчуття; навички розв'язування конфліктів; навички поведінки в умовах тиску, погроз, дискримінації; навички спільної діяльності та співробітництва); духовному та психічному здоров'ю (самоусвідомлення та самооцінка; аналіз проблем і прийняття рішень; визначення життєвих цілей та програм; навички самоконтролю; мотивація успіху та тренування волі) (А. Антонова, Н. Поліщук, Д. Воронін, І. Рибіна, А. Лякишева та ін.);

– здатність до індивідуального самозбереження, до збереження і зміцнення професійного здоров'я та здоров'я тих, що тебе оточують (В. Успенська, Н. Тамарська, І. Анохіна, Н. Анікєєва А. Маркова, Л. Мітіна, та ін.);

– синтез чотирьох груп компетенцій: фізіологічних, соціально-психологічних, гносеологічних і аксіологічних (О. Бусигіна, В. Пентюхіна та ін.).

Отже, аналіз сучасної наукової літератури свідчить, що існують різні структурні моделі визначення головних параметрів здоров'язбережувальної компетентності.

У статті представлено педагогічний досвід Скадовської загальноосвітньої школи I-III ступенів Чаплинської районної ради Херсонської області в рамках дослідно-експериментальної роботи з теми «Формування здоров'язбережувальних, здоров'язміцнювальних та здоров'яформувальних компетентностей у школярів».

У нашому дослідженні вважаємо доцільним розглядати здоров'язбережувальну компетентність як інтегральну якість особистості, яка проявляється у загальній здатності та готовності до здоров'язбережувальної діяльності, що ґрунтується на інтеграції знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень особистості,

ІННОВАЦІЯ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

спрямованих на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення [3].

Мета дослідження полягала у розробленні та експериментальній перевірці моделі і технології формування здоров'язберезувальних, здоров'язміцнювальних та здоров'яформувальних компетентностей у школярів як пріоритетної складової діяльності навчального закладу сільської місцевості.

Аналізуючи праці вчених щодо формування здоров'язберезувальних технологій [3, 5, 6] та змісту причин і факторів, що впливають на здоров'я учнів у навчально-виховному процесі, було розроблено модель «Школа сприяння здоров'ю», усі компоненти якої сформовані таким чином, що ставлять завдання і дають змогу залучити до навчально-виховного процесу всіх його учасників: учителів, учнів, батьків, громадськість. Складові моделі охоплюють усі сфери, які необхідні для гармонійного розвитку особистості, функціонування і подальшого вдосконалення інноваційного навчального закладу (рис.1). Ця модель також є відкритою системою, тобто дає можливість подальшого розвитку будь-якого напрямку діяльності.

Результати апробації свідчать про те, що презентована модель є продуктивною, життєствердною; вона допомагає учням в оволодінні здоров'язберезувальними, здоров'яформувальними технологіями, створює умови для розкриття потенціалу самопізнання, самооцінки, самореалізації, саморегуляції, самоконтролю, інтеграції в соціокультурний простір.

Модель демонструє свою дієвість:

- на соціальному рівні – посилення зв'язків із соціальними структурами, що здатні сприяти формуванню соціальної компетентності учнів, їх залученню до суспільно значущої діяльності, активізації соціальних проектів;

- на дидактичному рівні – удосконалення навчально-виховного процесу з урахуванням ідей компетентісно орієнтованого навчання, оновлення змісту освіти, відпрацювання здоров'язберезувальних технологій навчання;

- на управлінському рівні – удосконалення системи моніторингу щодо відстеження рівня сформованості здоров'язберезувальних компетентностей учнів;

- на професійному рівні – підготовка та перепідготовка кадрів, підвищення професійної компетентності вчителя, удосконалення самоосвітньої діяльності педагогів.

Мета всіх здоров'язберезувальних освітніх технологій – сформувати в учнів необхідні знання, уміння та навички здорового способу життя, навчити їх використовувати отримані знання в повсякденному житті. З цією метою в школі ініційовано створення концепції розвитку виховної роботи на основі цільових формуючих програм: «Я і моє здоров'я», «Я і творчість», «Я-людина», «Я-патріот Вітчизни», «Я і природа», «Школа і сім'я», «Обдарованість» тощо.

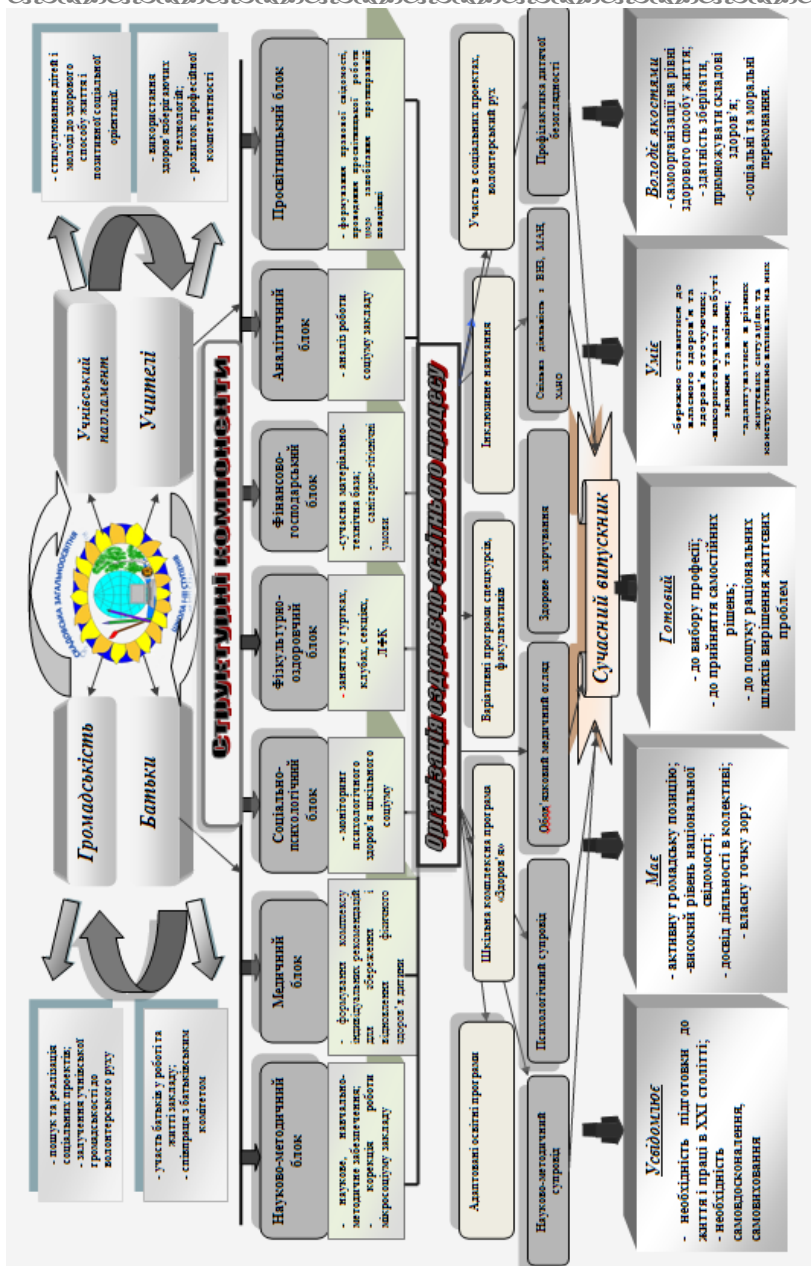

Рис.1. Модель «Школа сприяння здоров'ю»

ІННОВАЦІЯ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Педагогічний колектив у ході дослідно-експериментальної роботи належну увагу приділяє формуванню фізичної складової здоров'я, що реалізується на уроках фізичної культури, основ здоров'я, хореографії, біології, у ході спортивних змагань, щоденної ранкової зарядки. На уроках фізичного виховання обов'язково враховуються вікові та анатомо-фізіологічні особливості розвитку учнів, здійснюється диференційований підхід до учнів, враховується рівень здоров'я та рівень фізичної підготовленості.

Спираючись на ці показники, учителі підбирають фізичні вправи, відповідне навантаження, враховують його інтенсивність. За підсумками рейтингу шкіл району щодо результативності спортивно-масової роботи школа посіла І місце. З метою зміцнення здоров'я та корекції фізичного розвитку дітей спеціальної та підготовчої групи у навчальному закладі працює кабінет лікувальної фізкультури.

Адміністрація школи приділяє належну увагу оздоровленню учнів у пришкільному таборі відпочинку з денним перебуванням «Сонечко».

Зріс рівень громадської активності учасників навчально-виховного процесу та громадськості села. Зокрема, у лютому 2015 року завершилася реалізація мікропроектної пропозиції «Інноваційні енергоефективні заходи у Скадовській ЗОШ I–III ступенів. Капітальний ремонт системи опалення з встановленням котла на біомасі» в межах Проекту «Місцевий розвиток орієнтований на громаду II», що фінансувався Європейським Союзом та співфінансувався Програмою розвитку ООН.

У 2013 році громадська організація «Діти Скадовки – потенціал майбутнього», членами якої є батьки учнів, узяла участь у конкурсі в межах Проекту «Місцевий розвиток орієнтований на громаду II». За результатами конкурсу Європейським Союзом було виділено школі суму за першим траншем 162 000 гривень, за другим – 123 750 гривень.

Зі свого боку громадською організацією «Діти Скадовки – потенціал майбутнього» зібрано кошти для співфінансування зазначеного проекту – 38120 гривень. Сільською радою надана фінансова допомога при проведенні робіт з реконструкції системи опалення у розмірі 42800 гривень. З бюджету району для реалізації проекту виділено 166 000 гривень.

Крім того, особливого значення набуло формування валеологічної грамотності батьків, що здійснюється за допомогою внутрішніх та позашкільних лекторіїв, семінарів, консультацій.

Отже, працюючи над організацією здоров'язбережувального навчального середовища в Скадовській загальноосвітній школі I–III ступенів Чаплинської районної ради Херсонської області розроблена система здоров'язбережувальних, здоров'язміцнювальних та здоров'яформувальних заходів, а саме:

- інтеграція валеологічних знань;
- упровадження таких форм роботи на уроках, як аромо-

ІННОВАЦІЯ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

терапія, фітопрофілактика, психологічні методики оздоровлення і саморегуляції, тренінгові заняття для учнів;

– перехід на систему шкільного учнівського самоврядування у виховній роботі;

– налагодження системи освітнього моніторингу і внутрішнього контролю з регуляційними і корекційними заходами у навчально-методичній роботі;

– стабілізація зв'язків з громадськими і державними установами села та регіону.

Таким чином, упровадження в освітній процес здоров'я-збережувальних технологій забезпечує виховання свідомого ставлення до власного здоров'я у школярів, створенні здоров'я-збережувального освітнього та виховного середовища.

Література:

1. Антонова О. Є. Здоров'язберігаюча компетентність особистості як наукова проблема (аналіз поняття) / Поліщук // Вища освіта у медсестринстві: проблеми і перспективи: [зб. статей всеукраїнської науково-практичної конференції]. – 10-11 листопада 2011. – Житомир: Полісся, 2011. – С. 27–31.
2. Бойченко Т. Освітні профілактичні програми: метод. посібник / Т. Бойченко. – К.: Главник, 2006. – 128 с.
3. Бондаренко Т. Є. Вивчення структури здоров'язберігаючої компетентності майбутніх вчителів біології / Т. Є. Бондаренко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2012. – №1(19). – С. 214–223.
4. Ващенко О. Здоров'язберегаючі технології в загальноосвітніх навчальних закладах / О. Ващенко, О. Свириденко // Директор школи (Шкільний світ). – 2006. – №20. – С. 12–15.
5. Воронін Д. Є. Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів вищих навчальних закладів засобами фізичного виховання : дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / Воронін Дмитро Євгенович. – Херсон, 2006. – 222 с.
6. Грицюк Л. К. Формування здоров'язберігаючої компетентності в майбутніх соціальних педагогів /Л. К. Грицюк, А. В. Лякішева // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2010. – №13. –143 –146.
7. Оржеховська В. М. Школа сприяє здоров'ю / В. М. Оржеховська // Все для вчителя. – 2006. – №13-14. – С. 12-15.
8. Успенская В. М. Здоров'язберігаюча компетентність учителя основ здоров'я як визначальна його професійної компетентності / В. М. Успенская // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2010. – №1(3). – С.442 – 452.